СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 99. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 30. квітня, 1927. VOL. XXXV. No. 99. Jersey City, N. J., Saturday, April 30. 1927. THREE CENTS

ПРИГОТОВАННЯ ДО РОЗБИТТЯ ТАМИ ПОКІНЧЕНІ

ХТОСЬ СТРІЛЯВ НА СЕКРЕТАРЯ ТОРГОВЛІ ГУВЕРА.

НЮ ОРЛІНС, Луїсіяна, 28. квітня. — Приготовання для розірвання бережної тами на ріці Місісіпі для випущення води й обниження її урівня вже покінчені. Наступить воно, як було заповіджено, в пятницю. Прірвуть тоді таму на довжині півтора тисячі стіп. Прірваннє будуть знимати рухомими фотоґрафіями, щоби відтак показувати в цілому краю. Прірваннє буде коштувати коло двох міліонів долярів.

Цілу околицю, що має бути захоплена водою по прірванню тами, стережуть тепер жовніри. Богато людий ще противиться сьому прірванню і для протесту не хоче покидати свого місця осідку. Обуреннє сих людий проти уряду проявилося теж у сей спосіб, що хтось стрілив з рушниці до урядової слідчої комісії, яка оглядала таму; в сій комісії був там тоді секретар торговлі Гувер. Вистріл не ранив нікого. Справник не відомий.

Гувер вислав до Червоного Хреста телеґраму, що для допомоги людям, нараженим через повінь ріки Місісіпі, треба найменче 5 міліонів долярів. Досі зібрано 3 міліони 240 тисяч долярів.

У ріжних околицях, навіщених повінню, зявилися ріжні недуги. В цїли здержання пошести зібралися на наради ґубернатори 6 стейтів. Червоний Хрест потребує для здержання пошестий 42,000 шпитальних доглядачок. Лікарі подають, що між 200,000 людий, що втекли через повінь зі своїх хат, ширяться: віспа, кір, завалки, тиф, малярія, сухоти, інфлюенца й другі недуги.

КУЛИДЖ НЕ ВІДПОВІДАЄ НА ПУБЛИЧНИЙ ЗАПИТ ЗА ТРЕТУ КАНДИДАТУРУ.

РЕПУБЛИКАНЦІ БОРОНЯТЬ ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНҐТОН, 28. квітня. — Президент Кулидж не відповідає на питаннє в справі його нової кандидатури, яке йому публично поставив редактор місячника „Форум".

Зате Берк, визначний републиканець, виступив з публичною обороною мовчанки президента; Берк каже, що досі так водилося, що президенти підчас свого урядовання не вмішувалися в ніякі полеміки.

Берк каже далі, що президент Кулидж старається дати народови те, що народ бажає, а нарід Америки не бажає нічого так дуже, як мира й спокою.

За сей вислів Берка уже критикують другі політики, які показують йому, що брак дискусії се не мир і не спокій, але власне заповідь наближаючоїся кризи, яка все виходить з нерозвязання важного питання.

ЗНОВА БІЙКА ЗА ФАШИЗМ.

НЮ ЙОРК, 28. квітня. — Паради, які італійські іміґранти справляють італійському летунови Пінедови, що задержався тепер у сьому місті, викликали грізні бійки серед італійських іміґрантів. Пінедови справили принятте місцеві фашистські організації, а противники фашистів пробували увірватися на сі збори. Прийшло до бійки, яку полагодили аж тоді, як прибуло 25 міських полісменів та палками вспокоїли обі сторони.

НЕ ХОЧУТЬ ПРИНЯТИ ВІДЗНАКИ ВІД КАЙЗЕРА.

НЮ ЙОРК, 28. квітня. — В 1915. році визначив німецький цісар Вільгельм Другий надгороду для найліпшого німецького співацького товариства. Надгороду дістало одно товариство в Бруклині. Відзначеннє представляє собою велику золоту й срібну медалю.

Через війну відзнаки не можна було доручити. Доручено її аж тепер, коли Вільгельма вже нема на німецькому престолі, коли в Німеччині вже є република. Через те бруклинське співацьке товариство найшлося в клопоті через своє відзначеннє. Що їм з тою відзнакою робити? Уряд товариства застановляється над тим, чи не віддати сю відзнаку до музею.

ЛЕТУН ЗРІКАЄТЬСЯ ЛЕТУ ЧЕРЕЗ АТЛЯНТІЙСЬКИЙ ОКЕАН.

КЕРТИС ФІЛД, Лонґ Айленд, 28. квітня. — Летуни Чеймберлин й Акоста, що десь на початку слідуючого тижня мають вилетіти в безперервний лет з Америки в Европу, вже мають все приготоване до свого лету. Нині Акоста зробив усім велику несподіванку, заявивши публично, що він не буде летіти; він уважає, що літак і так перетяжений ладунком, що кождий фунт ваги має велике значіннє, і тому він в імя спортсменства вважає своїм обовязком зречися великої нагоди до славного подвигу. Він заявляє, що його постанова невідклична та що нічого не заставить його її перемінити.

ПРОЄКТ 6-ПОВЕРХОВИХ УЛИЦЬ.

НЮ ЙОРК, 28. квітня. — Др. Джан Гарис, бувший спеціяльний комішенер для реґуляції комунікації на вулицях сього міста, виступив публично з проєктом облекшення комунікації на вулицях Ню Йорку через побудованнє 6-поверхових улиць. Кождим поверхом малиби їхати авта певного типу. Будова таких доріг для одного міста Ню Йорку виносилаби 500 міліонів долярів, але се, на думку Гариса, оплатилося би вратованнем людського життя.

ДУМАЮТЬ УЖИВАТИ ЛІТАКА З КАТАСТРОФИ.

ГЕМПТОН, Верджінія, 27. квітня. — Корпорація летунів, що фінансувала трансатлянтійський лет Дейвиса й Вустера, котрі оногді розбилися на болотах підчас пробного лету, витягнули з болота розбитий літак і на основі оглядин прийшли до переконання, що по переведенню деяких направок літак буде можна уживати до лету через Атлянтійський океан.

Вустера мають поховати на цвинтарі Арлинґтон у Вашинґтоні, де хоронять військових героїв.

ПРИСУД СМЕРТИ НА ІМІҐРАНТА, ЩО ВБИВ ПІДПРИЄМЦЯ.

НЮ ЙОРК, 27. квітня. — Перед присяжними суддями стейтового суду в повіті Кинґз велася нині розправа проти італійського робітника Джорджа Річчі, обжалованого за вбиттє свого підприємця Френка Скавульо.

Вбийство скоїлося дня 25. січня сього року. З огляду на те, що Річчі був сторожем при будові, яку вів Скавульо, а відтак Скавульо відправив його з роботи, прокуратор говорив, що обжалований убив Скавульо з пімсти за відправленнє з праці.

Обжалований представляв, що він убив свого підприємця за те, що він задицявся до його жінки. Жінка обжалованого виступила на суді свідком та признала зізнаннє свого мужа. Його оборонець відтак покликався на так зване „неписане право", себто що після практики американських судів чоловік, котрого жінку забрав другий, має право вбити свого кривдника.

Суддя, однак, представив лаві присяжних, що такого права нема; що американський закон не знає ніякого оправдання для людини, яка „бере закон у свої руки" та мститься на людині, що скривдила його чи його жінку. Після такого поучення лава присяжних суддів признала обжалованого винуватим убийства першого степення, за яке суддя буде примушений видати вирок смерти.

ЗНАЙШЛИ ВЕЛИКІ СКАРБИ.

БЕРЛІН, 27. квітня. — В малій місцевости Шіппенбайл в Східних Прусах знайшли робітники, що будували таму на ріці, великий скарб, що лежав сотки літ в землі, а вартує тепер кілька міліонів марок. Знайдено там сокири, списи, панцирі, а рівнож величезну скриню повну золота і срібла. Передано це берлінському музееви.

ДРАМА НА СЕЛІ.

В селі Оріхівцях (пов. Підволочиська) 20-літній Іван Балицький убив 5 стрілами 16-літню Янину Патрило. Опісля вистрілом із револьверу відібрав і собі життя. Причиною цього страшного вчинку було те, що батьки дівчини не хотіли згодитися, щоб їх дочка вийшла за Балицького.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 26. квітня помер в Елизабет, Н. Дж., **Андрій Фуртас**, член У. Н. Союза і Тов. Запорожська Січ, від. 234 в Елизабет, Н. Дж. Помер він у шпитали Боні Борн Санітарюм, Скач Плейн, Н. Дж., на сухоти, пролежавши на сю недугу півтора року.

Походив із села Псари, повіту рогатинського. До У. Н. Союза вступив 15. вересня 1919 р. Невмолима смерть забрала покійного в молодім віці, бо мав всего 34 роки. Полишив вдовою жену Анастазію і сиротами дві дочки: Катерину, 8 літ, і Марію, 6 літ.

Похорон відбудеться в суботу 30. квітня з дому жалоби 274 Секенд Стр., о годині 8. рано. Відділ постановив, що в похороні мають узяти участь всі члени Товариства.

К. Пілат, секр.

ЩЕ ОДИН УКРАЇНЕЦЬ ЖЕРТВОЮ „СКРИНКОВОГО ОБМАНУ".

ЛОРЕЙН, Огайо, 27. квітня. – Василь Бобик, місцевий український іміґрант, упав жертвою відомого широко обману з скринкою до роблення гроший. Якийсь обманець запевнив його, що він має на продаж таку скринку, що як до неї вложити якусь суму гроший, то вона зараз подвоїться.

Василь Бобик повірив незнакомому мущині, який його упевняв, що він може подвоїти свій маєток. В означений час він стрінувся з тим мущиною ще раз. З незнакомим був ще один незнакомий, який мав бути свідком їх контракту. Бобик мав уложити півтретя тисячі долярів в ґазету, межи сторінки; сю знова ґазету вложено межи два куски скла, щоби він, як казав незнакомий, міг бачити, що гроші ще є в ґазеті. Се Бобик мав взяти зі собою домів та вижидати до суботи, коли почтою мала до нього прийти машинка для подвоювання гроший.

Бобик ждав до суботи, до означеної 5. години сполудня. Машинка не прийшла. Минуло ще кілька годин, і машинки все ще не було. Зажурений він виняв ґазету, щоби вибрати вже свою суму без приходу. Та гроший в ґазеті не було. Бобик пішов на поліцію росповісти, що сталося. Поліція не обіцяла йому богато, бо за обманцем певно й слід застиг?

Бобик жив осібняком, і до українського народного життя не мішався. Минувшого Рождества Христового він прогнав від свого мешкання дітий-колядників, що збирали жертви на школу. Він не дурний давати на школи, з яких нікому ніякого пожитку нема. Зрештою в нього готівки при собі нема...

РАХУНКИ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

Франція має 708.591 воєнних інвалідів. Таких, що стратили руку чи ногу, начислюють 404,-606; калік на очі 28,281.

Цікаво, хто почислить наших, що стали каліками за чужу справу!

У ПОЛЬЩІ ВКРАЛИ ЦІЛИЙ ПОЇЗД.

З Варшави доносять, що на тамошньому терені пропав цілий товаровий поїзд з вуглям, складений з 42 ваґонів. Цей транспорт вислала копальня „Фльорентіна" ще 24. лютого ц. р. зі стації Хоржів, на Гор. Шлеську, і до нині транспорт не прийшов на місце призначення. Пошукування на всіх стаціях в Польщі не дали ніякого висліду — поїзд пропав. Як зачувати, поліція впала на слід величезної афери, якої головні „герої" криються у Варшаві.

ЩЕ ОДНА ЖЕРТВА ЕМІҐРАЦІЙНОЇ ГОРЯЧКИ.

Степан Гринкевич з Коломийщини задумав виїхати зі Старого Краю і шукати щастя за морем, в Арґентині. Продав ґрунт, дав 80 долярів завдатку на шіфкарту і нетерпеливо чекав на пашпорт, за який йому ручили аґенти з корабельного бюра в Станиславові; навіть зобовязалися відкупити проданий ним ґрунт, якби не дістав пашпорту.

По якімсь часі Гринкевич довідався, що немає права на виїзд заграницю, бо мусить іти до війська.

Дня 12. березня приїхав до Станиславова і в корабельнім бюрі домагався виконання умови, себто відкуплення назад ґрунту. Там з нього насміялися та ще й за двері хотіли викинути. З досади і жалю Гринкевич вихопив револьвер і поранив аґента. Прибігла поліція. Гринкевич стрілив до себе, але легко ранений почав тікати аж на дах дому; тут стрілив до себе ще раз і тяжко ранений упав на землю. В безнадійному стані Степана Гринкевича відвезено до місцевого шпиталя.

ЗНОВ СВЕРБИТЬ.

Німецький політик бар. Фрайтаґ заповідає нову світову війну. По його думці війну розпічне Анґлія на спілку з Італією, Францією і Польщею проти Совітської Росії. Німці не зможуть боронити свого краю і чужі армії перемаширують через Німеччину. Німці обовязково мусять вирішити, по чиїм боці стати і — як ґадає бар. Фрайтаґ — Німці станугь по стороні, яка згодиться на уневажнення версальського договору і повне узброєння Німеччини.

ПОШАНА ЧУЖОЇ НАЦІОНАЛЬНОСТИ.

Париська поліція видала наказ, щоб у фільмах і театрах не вживати більше слова „бош", принятого від вибуху війни як образливе означення „німця" (щось як у нас „шваб"). Цей розпорядок є одним з наслідків культурної пропаґанди у Франції проти короткозорого шовінізму. Цікаво, коли польський уряд догадається, що офіціяльно принятий ним термін „русин", „русини" на означення українського народу також образливий і вражає наші почування.

У ЛЬВОВІ АРЕШТОВАНО 200 УКРАЇНЦІВ

ЛЬВІВ, 27. квітня. — „Норриставн Таймс Геральд" подає як одержану телеґраму зі Львова, що там польська поліція арештувала 200 Українців, запідозрілих о викликаннє української революції в Польщі.

В ПЕКІНІ СТРАЧУЮТЬ 24 КОМУНІСТІВ.

ПЕКІН, 28. квітня. — На приказ маршала Ченґ Тсо Ліна страчено 24 комуністів, яких арештовано місяць тому назад при ревізії совітського конзуляту. Між страченими находиться Лі-Тай-Хо, молода людина, що була головою комуністичної ґрупи в Пекіні і одна жінка, яка зачислялася до большевицьких лідерів.

Страченнє, зглядно засуд смерти, наступив по тридневній секретній розправі, підчас якої мало виказатися, що засуджені були аґентами Москви та хотіли націоналізувати фабрики, торговлю і промисл.

Заграничним журналістам дали вгляд до судових актів, особливо до тих, що їх забрано при ревізії. З тих документів пороблено фотоґрафії. З них виходить, що Москва вела велику шпіонажу. Були там протоколи з розмов ведених підчас обідів з ріжними визначними людьми а рівнож були підслухані телефонічні розмови між амбасадами. Засуджені мали бути саме на услугах цеї шпіонажі.

Ґенерал Ченг Кай Шек в Шангаю мав засудити на смерть рівнож значне число комуністів, хоч сам він відомий з радикальних поглядів. Найбільше подражнений він большевицькою аґітацією, яка домагалася при війску цивільних політичних комісарів.

ҐЕНЕРАЛ ВРАНҐЕЛЬ ГОТУЄ НОВУ АВАНТУРУ.

БІЛГОРОД, 28. квітня. — Перебуває тут ґенерал Вранґель та переговорює секретно з ріжними визначними російськими ґенералами. До Білгороду зїзджається заразом велике число російських монархістів. Говорять, що Вранґель готує нову 20,000 армію з російських скитальців жовнірів і офіцирів, яку хоче дати на услуги Анґлії та вислати її до Китаю. Довкола Білгороду живе кілька тисяч російських біженців, з якими Серби мають великий клопіт. Тому Югославія булаб найбільше рада з того, колиб могла позбутися своїх гостей.

ШТРЕЗЕМАН ПРОТИ ПРОТЕКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ, А ЗА ЕКОНОМІЧНИМ ОБЄДНАННЄМ.

БЕРЛІН, 28. квітня. — Німецький міністер заграничних справ Штреземан говорив перед Товариством Німецьких Машинових Продуцентів про значіннє світової економічної конференції, заявляючи, що політична пацифікація може прийти тільки по пацифікації економічній. Бо ті цлові барієри, той „забобонний протекціоналізм" є тільки поганим наслідком війни. Цілу Европу, хоч вона політично поділена, треба вважати під економічним оглядом як одну цілість. Це відносилося головно до Москви, бо в той спосіб вказував Штреземан на те, що Москва не може відтягнутися від світової економічної конференції.

ТОРГОВЛЯ ОЖИЛА, ЯК СОЦІЯЛІСТИ ПРОГРАЛИ.

ВІДЕНЬ, 28. квітня. — Послідні вибори, які принесли пораженне соціялістам, не нанесли шкоди самій державі, а навпаки піднесли торговлю і кредит. В промислі слідний живий рух, бо всі надіються на найблизші роки спокійних, устабілізованих відносин, серед яких думає Відень відотхнути перший раз спокійно від часу вибуху світової війни.

ЮГОСЛАВІЯ ХОЧЕ ГОДИТИСЯ З ІТАЛІЄЮ.

ПАРИЖ, 28. квітня. — Новий югославянський міністер заграничних справ Воя Маринкович заявив, що конфлікт між Югославією а Італією, який повстав через албанську справу, дасться легко погодити через безпосередну виміну гадок між Італією а Югославією. Він каже, що Італії Албанії не треба, бо це край бідний і гористий. Не треба Італії і албанських пристаней, бо вона і так володіє Адрійським морем. Італія робить тільки цілком непотрібно з албанської справи квестію престіжу.

71-ЛІТНИЙ СТАРЕЦЬ ПРОБИВ МЕЧЕМ СТОРОЖА ДОМУ.

ПАРИЖ, 28. квітня. — Вулицями Парижа біг над раном старий 71-літний професор Андре Лявіль і говорив до всіх, кого здибав, що він щойно забив свого сторожа. Люде сміялися, бо знали старого професора з того, що він досліджував ростини і був дуже доброю та спокійною людиною. Вкінці професор зайшов на поліцію і повторив своє зізнаннє. Поліція провірила і ствердила, що професор дійсно забив сторожа, який знущався над своєю жінкою і дитиною. Коли сторож тиснув жінку за горло, а жінка кричала о поміч, професор стягнув зі стіни старий меч, бо иншої оборони не було під рукою і пішов ратувати жінку. Сторож кинувся на професора, але так нещасливо, що зістав пробитий на місци. А бідний професор навіть не знав, що меч острий, бо він висів на стіні від непамятних літ і ніхто його не рухав.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.
One year .... $ 7.00	На рік .... $ 7.00
Six months .... $ 3.75	На пів року .... $ 3.75
Three months .... $ 2.00	На три місяці .... $ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:	В Джерзи Сіті і Заграницею:
One year $10.00	На рік $10.00
Six months .... $ 5.00	На пів року .... $ 5.00
Three months .... $ 2.75	На три місяці .... $ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАВДАННЄ ПРЕСИ

Нема потреби писати про значінне преси так, як нема потреби писати про значінне і силу сонця. Ту силу відчуває кождий щодня на всіх ділянках життя. Розуміє її і президент Кулидж, коли виголошує на приняттю, влаштованім з приводу річних зборів Ді Ассошиейтед Пресс промову, в якій обговорює заграничну політику Злучених Держав, торкаючися таких справ як Нікараґви, Мексика і Китаю, себто справ найважнійших, яких розвязка потягнути може за собою дуже далеко сягаючі консеквенції. Президент виправдує в своїй промові американську політику, заявляючи, що Америка не думає мішатися в справи чужих держав. А що американська заграничча політика є тепер дуже часто дуже остро атакована в самій Америці, а ще більше в Европі, президент тої думки, що американська преса повинна вірно стояти при правительстві і обороняти та виясняти його становище. Президент Кулидж висказав свій погляд, що преса не повинна розходитися що до заграничної політики зі своїм урядом, а сповняти свій патріотичний обовязок любови і привязання до свого краю та попирати свій уряд і його заграничну політику.

Коли з инщими частями бесіди президента на загал можна погодитися або приняти їх як заяви до відома, то з побажанием Кулиджа, звернениим в сторону преси, годі погодитися, бо преса повинна бути вірним відбитком громадянської думки. А громадянство і його преса не може відмовитися від критики заграничної політики свого уряду, знаючи добре, що та політика може нанести державі необчислимі шкоди, бо привести до війни і жадати від громадян проливу крови в обороні тої політики. Колиж людина має проливати кров, то мусить знати защо. Преса, що є децидуючим фактором в витворенню загальної опінії, не може йти на сліпо за кождочасним урядом і його політикою. Один фронт мусить повстати тільки в однім випадку, коли держава загрожена з боку ворогів. Тоді обовязком преси піддержати всіми силами свій національний уряд і його політику, бо тоді нема часу на критику, а треба боронити своєї екзистенції.

Така каука, яку витягає американська преса з промови Кулиджа, дуже придалася би рівнож і для української преси. Бо історія з недавного минулого виказує, що в нас тоді, коли ворог стояв перед брамою, коли нищив і палив наші села, наші партійні органи не думали над тим, як би загріти нарід до оборони, але рахували на те, що через поражку на фронті уряд здискредитується та що тоді буде можна зробити переміну та всадити до уряду своїх партайманів. Через те й вороги могли нас перемогти. Бо коли загрожує ворог, то і преса і партія повинні звернути всі свої сили головно на боротьбу з ворогом, а не з самими собою.

УКРАЇНСЬКИЙ ПАНТЕОН

МИХАЙЛО СТАРИЦЬКИЙ.

(1840—1904 рік).

Дня 27. квітня 1904. року в Києві помер український письменник, поет, драматург і артист Михайло Старицький. Таким всесторонним діячем на українській культурній ниві був Старицький. Походив він з роду полтавських дідичів і з ранніх років увійшов в кола українських національних діячів, що розвинули найширшу діяльність в семидесятих роках, звязавши тим в одно ціле працю шестидесятників та восьмидесятників.

Ще будучи студентом київського університету, Старицький належав до Київської Української Громади, в якій брав діяльну участь разом з Драгомановим, О. Русовим, Чубинським та иншими. Ширша літературна праця Старицького починається немовби у відповідь на ганебний циркуляр російського міністра народньої освіти Валуєва з 1863 року, яким той хотів покласти конець розвиткови українського письменства. Немовби в протест проти того ганебного циркуляру розпочинають жвавійшу діяльність українські письменники молодшого покоління шестидесятників.

Використовуючи спір про самостійність української мови та придатність її до наукових праць, Валуєв спирається на гадку тих українофілів, які гадали, що українська мова придатна лише для „домашнього вжитку". Тому він у свойому циркулярі з 18. липня 1863. року між иншим говорить: „Оні весьма основательно доказивают, что нікакого особенного малороссійского язика не било, нет і бить не может, і что наречіе іх, употребляемое простонародіем, ест тот же русскій язик, только іспорченний вліяніем на него Польші; что общерусскій язик так же понятен для малороссов, как і велікороссіян, і даже гораздо понятнее, чим тепер сочіяемий для ніх некоторімі молоросіянами, в особенності полякамі, так називаемий украінскій язик". На тій основі Валуєв заборонив друкувати на українській мові книги церковні, навчебники та для початкового читання для народа; дозволялося друкувати лише книги, що належать до красного письменства. Зроблено це з тою метою, щоби не дати національним ідеям розповсюднюватися в широких верствах українського народу. Хитрий російський міністер добре знав, до чого приведе українська національна свідомість, а особливо культурно-національне відродження Українців від Москвинів. Тому вирішив одним розмахом пера припинити, поки ще не пізно, розвиток української культури.

Але, як льогічна відповідь на кожне насильство, на кожну заборону, була ще більша активність українофілів, ще більше упертости та самопосвяти для праці на національній, народній ниві. Кожен старався, як найширше використати ті невеликі можливости, що ще залишив циркуляр Валуєва. Серед тих активнійших діячів перше місце в семидесятих роках займав безперечно Михайло Старицький. У своїм заклику „До молоді" він рішуче виступає проти тих, що знялися війною проти українського культурно-національного руху:

Бо стоголовий людський кат
Лютує, дужчає що днини...
Не можна тратить і хвилини,
Поки ще стогне меньший брат...
Най кат жене, а ви любіть
Свою окрадену родину, —
Й за неї силу до загину
І навіть душу положіть.

Обставини часу вказали Старицькому, що головна праця українофілів повинна провадитися над розбудженням в народі національної свідомости, а тому він майже всі свої поезії присвятив переважно оспіванню громадських настроїв. Нечисленні його ліричні поезії також визначаються красотою мови, музичностю та справжнім артизмом в розумінню та відчуванню природи.

Майже не було сторінки суспільно-громадського життя, якоїб не торкнувся Старицький в своїх поезіях. Всі вони пересякнуті любовю до рідного краю, любовю до ближнього та свого земляка зокрема. Проповідує він службу правді, жертвенність за ідею, та служення етиці й моралі.

Вірячи, що сльозами, чи нарікашнями нічого не вдієш, він так відповідає у своїм вірші „Нива" на жалі, плачі та стогнання над минувшиною:

Правда, ниво! За сльозами
Не рушили ми з ралами...
Гайда-ж в поле! Гине нива!
Додамо до праці руки!
Хоч не ми, то може внуки
Дочекають того жнива!

У вірші „На проводи", присвяченому Драгоманову, він так характеризує відношення Москвинів до українства:

Нас ошукали, брате мій:
І досі тішиться й радіє
Наш лютий ворог навісний;
І досі ніч, нема просвіти,
Рука спускається слаба,
Мовчать одурені діти
Здавен забитого раба...

І звертається він до того раба словами Богдана Хмельницького у вірші „Гетьман":

„Вставайте, сини мої, квіти,
Не гніть перед катом спини, —
Клянусь: розібю ваші пута,
Свої спокутує вини!"

Найбільша вина Богдана Хмельницького, на думку Старицького, та, що він зеднався з Москвою й тому він:

...бе себе з роспачу в груди,
Клене свій безщасний талан.

Горячою любовю поет жив до свого народу, до своеї рідної країни. Та любов давала йому запал, завзяття до праці. У вірші „До України" він говорить:

Як я люблю безрадісно тебе,
Народе мій, убожеством прибитий,
Знеможений і темністю споритий,
Що вже забув і поважать себе,
Потративши свої колишні сили!
Як я люблю твої сумні могили, —
Україно, як я люблю тебе!

Щоб розбудити нарід „убожеством прибитий", не треба сліз, бо:

Сльози — неміч жіноча, слаба,
А нам треба розбурхати сили,
Щоб піднять того брата з могили,
Просвітить віковічного раба.

Тому досить уже плаксивих пісень, годі вже плакати над недолею:

А заграй таку пісню завзяту,
Щоб долинула в темну хату
І там жовч зворушила украй!
Жалібного не грай!

На соціяльну недолю українського працьовника М. Старицький відкликається віршем „Швачка" який закінчується такими словами:

Спина зігнута в роботі,
Зверху латаний платок...
Не емашний мабуть голоті
Загорйований шматок.

Особливо осуджує він тих, що називають себе друзями нашого народу, величають себе патріотами, а для народньої справи, для народнього добра нічого не роблять, а навіть при чужинцях вирікаються свого. Їх він прирівнює до тих потаємних учнів Христа, що лише з віддалі дивилися на муки свого навчителя:

Усе простив він ворогам;
Він душогубу, лиходію
В раю зустрітися дав надію, —
Та чи против же він друзям?

Сам він був зразком самопосвяти та відданости свому народови. Все своє життя, майже до останніх днів не покидав своеї праці.

Старицький був першим піоніром, що почав творити чисту українську літературну мову. Не зважаючи на докори, що він творить нові, „ковані" слова, він старанно працював над мовою й тому всі його писання визначаються співучістю та красою. Багата, плодюча праця на українській національній ниві обезсмертила імя Михайла Старицького.

УКРАЇНІЗАЦІЯ НА ВОЛИНІ.

Смієтеся з заголовка? Отож не смійтеся. Бо вже таке в світі завелося, що всюди тепер україінізують. Де, кого, нащо, чому? Де, то легко відповісти. Там, де живуть Українці. Виходило би з того, що україінізують Українців.

Подумати тільки такі телеграми: Прага: Сьогодня почалася чехізація Чехії; або: Париж: Вже другий рік триває францізація Франції; або: Берлін: Німеччинізація Німеччини проходить успішно. Що ви, шановні читачі, сказали би на такі телеграми? Хто знає, може який читач прийшов би в редакцію тай показав би редакторові, де перець росте. А ось бачите, про україінізацію України у нас пищуть всі газети і навіть не загикнуться. І така нісенітниця не разить уже нікого. Що більше, багато з нас україінізацією навіть захоплюється і благословить її. Так, так, сила гіпнозу — страшна річ.

Доки писали про україінізацію України по той бік Збруча, воно якось не разило. Може й справді — думав чоловік — там світ до гори ногами перевернули і до того, що там діється, з тутешніми поглядами, чи по вченому — категоріями — і не підходь. Щойно тепер, приглядаючись до того, що починає невиразно наклюовуватись у нас на Волині і Поліссі, я почав вдумуватися в суть україінізації. Бо маєте знати, у нас теж почалась україінізація. Така справедлива, приписова україінізація. Не вірите? То послухайте.

Як зачуваю, всі учителі (очевидно Поляки, бо инших у нас нема) дістали наказ до кінця цього року вивчити українську мову в письмі і слові. Хто не вмітиме української мови, тому грозять, що стратить посаду у нас на „кресах". Інспектори, візитатори, куратори й инші достойники самі україінізуються, по українськи починають з нами говорити і навіть звати починають нас Українцями, а не Русінами, чи Руснаками. До міських самоврядних установ всюди вибирають Українців і то не місцевих, але „навіть" еміґрантів з Великої України (місцевих не вибирають, бо з ними був би клопіт, а еміґрантові накаже влада, то він певно послухає). Влада почала незвичайно інтересуватися нашими кооперативами. Оживлює їх, дає їм гроші (Пов. Союз Кооператив в Кремінці одержав 12,000 зол. — це славний Робакевич вистарався), але ці кооперативи обсаджують... еміґрантами. Ще кілька літ тому луцька „Просвіта" старалася обеднати всі Просвіти Волині і стати їх осередком. Але влада до цього не допускала. А ось недавно луцька „Просвіта" від самого воєводи дістала листа, в якому він пише, страшно пише: що волинські Просвіти самопас ходять, що нема кому їх обеднати, що вони через те дуже бідні і питає в луцької Просвіти, чи вона не піднялася би обеднати всі Просвіти?!!

Ось вам факти з останнього часу. Словом, україінізація на цілу губу. Подумати тільки: Учителям - Полякам наказують вивчити українську мову. Що за честь! І наш пересічний обиватель, що захоплювався україінізацією Великої України — захоплюватиметься україінізацією Волині і Полісся. Забуває, сердега, що там учать Москаля української мови на те, щоби той Москаль на зрозумілій мові навчав Українця Москву любити і від неї не відриватися. І тут на той спосіб беруться. Бачать, що на польській мові багато не вскурають серед нас. І от на другий рік не будуть вже вчити дітей: „кохай Польскен", але: люби Польщу! Так, так, україінізація йде цілою силою пари і там і тут. Ріжниця тільки та, що там україінізують Москалів, а тут Поляків.

Щодо вибору Українців до самоврядних установ, то, як я вже згадав, вибирають майже самих еміґрантів. На що і чому — відомо. На те, щоби мати нібито представників українського народу, але таких, що за Поляками тягнути будуть. А до цього надаються найкраще еміґранти, бо вони від влади вповні залежні. Кооперацію оживлюють і теж обсаджують еміґрантами на те, щоби спаралiжувати впливи Галицької України і волинську кооперацію втягнути в круг впливів Варшави. Ще цікаво буде знати, чому воєводі захотілося обеднання Просвіт? Ось чому. Всі волинські Просвіти визнали своїм центром Головну Просвіту у Львові. Щоби Просвіти від такого „нерозумного" кроку відтягнути, щоби за всяку ціну вдержати сокальський кордон — польська влада старається тепер сама обеднати волинські Просвіти і сепарувати їх від галицьких „бунтівників". Але волинські Просвіти не пішли на таку провокацію. Затіснення звязків з галицькими культурними осередками зайшло вже надто далеко, щоби їх вдалося розірвати польським носіям західньої культури.

Як бачимо з цього, польська влада на Волині почала наслідувати Москалів — конкуренція...

Головне, щоби українське громадянство зорієнтувалося в причинах цього і знало їм ціну. Тоді, як не було шкоди від попередньої політики — так не загинемо й від нової. На кожний випадок, нова польська тактика не є без звязку з великою політикою Польщі у відношенню до Сходу.

Остап Хвиля.

(„Новий Час").

ПОРОЗУМІННЯ НЕПОЛЬСЬКИХ СОЦІЯЛІСТИЧНИХ ПАРТІЙ ПІД ПОЛЬЩЕЮ.

В неділю, 3. квітня ц. р., відбулася в німецькому клюбі у Варшаві інформаційна конференція соціялістичних партій непольських народів під Польщею. В конференції взяли участь від білорусинів пос. Єреміч і пос. Рогуля (Селянський Союз), від німців усі соціялістичні посли, а саме: Кроніґ, Цербе, Панкрац і редактор Кук (з Лодзі), від жидівського „Бунду" по трох членів центрального комітету під проводом Альтера, від поалейсіоністів правиця (трох членів) під проводом д-ра Гепкера, а лівиця (теж трох) під проводом Буксбавма. Від українців узяли участь пос. Маківка („Сель-Роб") і ред. М. Матчак (українська соціял.-рад. партія). Конференція застановлялася над можливістю співробітництва всіх груп і вибрала окрему комісію для вироблення плятформи співпраці та доручила їй скликати до місяця чергову конференцію, що матиме установчий характер.

Василь Бобрів (Смутний).

РУЇНА.

(Спогади звичайного старшини).

(14)

Дійсно, було чим гордитися. Саля на яких півтора тисячі людей та велика сцена з роскішними декораціями — коштували не мало гроший. Мимоволі вставало почуття поваги до цих сірих незграбних дядьків. На жаль, вистави не довелося бачити.

Спасіння решток української армії було в русі, й тому, як лише зачало смеркатися, зачали сідлати та запрягати.

Нам відомо було, що московські панцирні потяги курсували від Христинівки до Конятина, пильнуючи залізницю і треба було пройти її непоміченими. Не через те, що якийсь-там панцирник міг перешкодити нашому завданню, ні, а лише з остороги та економії гарматних набоїв, які могли нам ще пригодитись.

Смерком вже зарипіли вози по амерзлому, наче пісок снігу. Розмов та пісень не чуть було, йшли мовчки, як і инчі рази, при переході залізниці, та пізніще, коли траплялося пересікати шляхи — мовчали. Очевидно, інстинктом чуючи небезпеку. Десь коло півночи всунулися в невеличке село Помойна. Напомацки розташувалися, щоб рано рушити далі.

Днів через два, виходячи з якогось села, на обрії помітили кольону. Погода стояла туманна, роздивитись добре не могли, а тому зразу приняли за військо, й звичайно вороже, бо наших частин там не було.

Надіхавши близче, угледіли якихось дядьків: хто на возах, а хто пішки брили за возами.

— А хто ви, люде добрі?

— ?

Добрі люде нас розглядали, змагаючись пізнати у нас, що ми за одні.

— Чогож мовчите? Поглухли?

— Та ні, не поглухли, а тілько ліпше булоб, як би не чули, — зачав вже старий чоловік, помахуючи батіжком.

— Чом же то так?

— З Адесу ми, — продовжував той самий, наче не чуючи останнього запиту. — Чортів возили, а тепер пішки йдемо.

— Та хто ж ви такі?

— Підводчики ми. Аникинців возили в Адес. А тепер отце до дому вертаємо.

— Хто вертає, а хто й ні, — вступив у розмову молодий на вид чоловік. — Дехто й до Адесу не доїхав — розстріляли.

Раптом в кінці гурту зчинився галас, когось не пускали на перед.

— А я кажу пусти, тому, що я їх наю. Земляк — говорю.

Я зацікавився й лише повернув голову у бік шуму, як зачув радісний вигук.

— Ну, конешно, вони. Василь Петрович, скажіть отцьому виродкові, щоб допустив.

Виродком був здоровий селянин, добре вбраний, а пострадавший оказавсь моїм сусідою.

— Здоровенькі, живенькі, як же ж воно, га? Воюємо?

— Та воюємо... Земляк мій оглянувсь, наблизився до вуха й прогув: — кидайте, їдемо до дому, чого вам поневірятися?

Я хитав головою.

— А ви ж хто, аникинці?

— Ні, Українці.

— Слава тобі, Господи! — й сусіда мій обернувшись на схід трічі перехрестився.

Оказалося, що денікинці давно, задовго до упадку Київа вже виїзджали, „евакуїрувались". Робилося це просто. Підходив який небудь „аристократ в погонах" до візника й питавсь:

— Євободен?

— Так тошно, ваше благородіє, слободен!

— Одессу!

Візник навіть не суперечався, бо знав, біда буде, коли одмовиться, ховаючи надію, пізніще утікти. Але „дворянин" добре пильнував „извощика", сплючи навіть в тачанці. Инчі знов наклали головою, виконуючи бажання „защитников престола". За велику, а пізніще горожанську війну ці паразити вивчилися дечого, скажім правити кіньми. Коли такий „извощик" виїзджав у степ „дворянин" пускав йому кулю в потилицю, а сам лишався господарем і коней і брички, продавши їх пізніще за добрі гроші, рекламуючи, як все, що міг вивезти з „родового іменія". Так само як на еміґрації грабовані брилянти видавали за фамілійні, все, що вдалося спасти.

Розпрощалися з дядьками й рушили далі.

Перші сутички нашого війська з Денікіном застали мене в Празі і там у перше я почув від російського полковника, що це принесе велику біду Москалям. І це була правда! Від цього дня власне треба вважати як не відворот, то спинення „тріумфального шествія" білих бандитів! До менту нашого прориву в запілля ворога й дальшого руху московська біла армія була в стані розкладу й чим далі, тим дужче котилася по похилій площі. Грабили всі від вищого до нищого, знущаючись над кожним безсильним. В Київі не лишилося жадного дому, котрогоб не ограбували „защитники отечества", шукаючи нібито гайдамаків або большевиків! З упадком Київа, инчі міста, як Умань, грали туж саму ролю. Сподіватися опору від такого війська не було чого, й ми майже певні були в своїй перемозі. Пляц був такий: Київці йшли на Дубову, Волинці, десь недалеко Уманя (де власне, на жаль, не тямлю), а Запорожці на самий Умань.

За тиждень до Різдва кінното Київців вступила в Дубову. Сумно виглядало знищене містечко. З самого міста не було й знаку. Тут гуляли Махно та Зелений, які попалили та понищили Жидів, прикриваючись назвою петлюрівців, а доконали денікінці. Невеселе випадало святкування Київцям, але їм не звикать було до того. Тут мали остаточно зформуватися, бо підійшли до самого ворожого носа, а ворог, хоч і здеморалізований, але як можна було сподіватися, був далеко численнійший за нас.

VIII.

Не знаю, чи варто мені братися за характеристику командіра київської дивізії, бо занадто богато вже знають про нього й без мене. Коротко можна сказати, що Тютюнник каріерист, доказом чого може послужити його перехід до Москалів. Вірити, що якісь тяжкі обставини примусили його те зробити, навряд чи можна. Міг же він, як і решта, жити й далі за кордоном. Отже не спиняючись, перейду до других осіб, що були помічниками та співробітниками Тютюнника.

Найвидатніщим та найбільш працездатним був сотник Добротворський, так само каріерист, більше як націоналіст. Він виконував обовязки начальника штабу, справляючись досить успішно. Людина з волею, хоч не думаю, що з відповідною військовою освітою, він безумовно впливав на Тютюнника, але в партизантці роля начальника штабу часом цілком була незначна і він не міг показати дійсного свого хисту та якоїсь роботи.

Поруч з корисними старшинами дивізії, як полковник Шраменко — командір залізничників, огиналися й піяки, баляст, непотрібні волокити, як полк. Дешлевий та піяк Микола Маринич. Ця пара були нерозлучні, доповняючи один другого. Дешлевого я знаю давно.

(Дальше буде)

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧИ ТРЕБА ДЕЛЕҐАЦІЇ НА УКРАЇНУ?

В послідних часах богато наших людей, особливо членів нашого У. Н. Союза зацікавилися радянською Україною. Давай — кажуть, — як не можем усі їхати, так бодай делеґатів пішлім, хай їдуть, оглянуть Україну, та нам роскажуть, що бачили. А що цікавість заразлива, як і всяка инша хороба, то не диво, що й я відважився відізватись. Чи приймете мою Парасю до ради?

Декотрі з шановних читачів не кажуть їхати і нікого не посилати. Мовляв, большевики нічого не покажуть. А я, яко старий волоцюга, думаю, що добре було-б таки післати делеґацію. Правда, що тепер люди винайшли телевізію, цебто такий прилад, що розмовляючи з ким через телефон, можна взаїмно бачитися, і можливо, що за яких літ 25 мож буде чути й видіти Київ, Одесу, Харків, Полтаву, Катеринослав, Москву, (що кому забажається), — може літом дівчат на леваді, як громадять сіно, приспівуючи Гриця. — Але 25 літ не гарний шматок часу; не всі з нас хотіти-муть так довго ждати, (декотрі будуть мусіли вмерти, декотрі знов поженяться і опісля будуть жалуватись, чому не повмирали, заки оженилися) — то краще найби тепер поїхали делеґати.

Можливо, що большевики дещо перед ними закриють, та не всьо. По містах, як і всюди по містах, людське лихо і горе мож закрити. Можуть бути цілком гарні камениці а в них голодні, обдерті, трусячися від зимна мешканці. Та не так по селах. Цілого обійстя годі фіранкою закрити, і такої штуки навіть большевики не втнуть.

І тут не треба аж якогось експерта-обсерватора, щоби, перешовшися через якесь село, не запримітив, що в даним селі живе сама біднота, або люди середно заможні, або таки добре собі заможні. А думаю, що наші делеґати кромі міст будуть мати нагоди оглянути й села. І побачуть, що будуть хтіли бачити, а почують вже меньше, а можливо не те, що бажалобся чути. Як-би не було, то думаю, що висилка такої делеґації булаб для нашої еміґрації дуже корисною, щоб тільки поїхали люди чесні і совісні, котрі оглядаючи Україну не тільки, щоб там дивились і собі на вус мотали, але щоб взяли по кусникови паперу і по олівцеви і все (що можна!) гарненько позаписували.

Щодо фінансової справи, то нема чого журитися. Думаю, що через 10 або 20 центів жаден член У. Н. Союза не збідніє, а опісля нечлени нашого Союза або инших організацій, хотячи послухати звіту делеґатів, платилиби вступ, і кошти повернулибся. Зимою 1925 р. дискусія поміж „небіщиком" Назаруком і М. Січинським добре оплатилась, отже думаю, що й звіти делеґатів увінчалибися успіхом.

Михайло Кривий,
Дітройт, Миш.

ЩО ЦЕ ЗА ДИВО?

Я знаю, що в голосах про делеґацію на Україну забирають голоси і добрі члени У. Н. Союза і прихильники „Свободи", але по більшій части стрічаю тут зовсім нові імена, які якось ніколи не виступали передше на сторінках нашої газети, хоч там говорилося вже про богато всіляких важних справ. Заінтересувалися нашим часописом допера тепер, коли він дає голос в справі делеґації, хоч та справа на мою думку зовсім не така важна, як її стараються декотрі тут представити. Хто читає точно „Свободу" або й другі часописи та застановляється над тим, що пишуть самі большевицькі газети (не американські, а ті, що приходять з самого Харкова) той добре знає про ті гаразди, які тепер панують на радянській Україні. Правда, що український нарід там підноситься, але це може завдячити своїм власним силам і невпинній боротьбі з Москвою. Ніяка делеґація не може нас переконати про те, чого вчить нас історія від кількох соток літ, а рівнож історія нашої визвольної боротьби за послідне десятиліття. Ніяка делеґація не може принести нам заперечення того, що Москва не держить своєї руки над Україною, бо це признають самі комуністи на нарадах в Москві. Про те пишуть самі большевицькі газети, треба тільки хотіти розуміти написане та видруковане. Те саме пише вічно „Свобода".

Для читачів „Свободи" на мою думку не треба делеґації. Її хочуть переффорсувати головно ті, що ніколи нашої організації ні нашого органу не попирали, а навпаки, нам шкодили. Тому вони ніколи не відзивалися в нашім орґані на ніяку справу, а забрали голос аж тепер. Я вважаю своїм обовязком звернути увагу на ту справу, хоч не хочу тим діткнути тих Шановних Читачів і Дописувателів, що все були щирими Українцями та попирали нашу організацію і наш орган. Вони забирали голос у всіх справах, їх право забрати і сим разом свій голос та мати таку думку, яка їм до вподоби. Бо таке право признає їм У. Н. Союз.

Павло Дурбак.

В СПРАВІ ДЕЛЕҐАЦІЇ НА РАДЯНСЬКУ УКРАЇНУ.

На Немеччину, Англію, Францію чи Італію дивимося всі ми, Українці, менш-більш одинаково. Сумніви в нас тільки в відношенню до радянської України. З того боку, думаю, булаби корисною делеґація на радянську Україну, бо можеби ми скорше почали глядіти і на радянську Україну одинаковими очима.

Т. Диґан,
Монессен, Па.

ПРИТЯГАЙМО ЗАКАРПАТСЬКИХ УКРАЇНЦІВ ДО У. Н. СОЮЗА.

Хочу звернути увагу на одну справу, яка з огляду на добро і розвій У. Н. Союза як і з огляду на загальну справу повинна знайти відгомін серед членів Союза і ширшого нашого загалу.

Як довго ми будемо ще глядіти спокійними очима на те баламуцтво, яке ще далі триває між нашими закарпатськими братами? Чи не було би пожаданим, щоби почати вже тепер по місцевостях освідомлюючу роботу, щоби відчинити очі свідомійшим нашим братям щодо того страшного баламуцтва, яким там обмотують наш нарід. Мають і закарпатські Українці свої організації, мають своїх духовників та що з того: ніхто з них не знає навіть, як він зветься, до якого народу належить, якою мовою говорить. Тарабанять і пишуть там такою паламарщиною, якої світ не бачив. Це прямо кпини над нашим народом.

Бо погляньмо на наш У. Н. Союз. Покажім на него закарпатським браттям, що та орґанізація зробила для свого народа за свій час істнування. Скільки маєтку придбала і яку дає освіту народови через свій орган „Свободу". Невелика організація, а видає щоденник, який вірно служить інтересам нашого народу, який вщіплює любов до свого, який учить нас нашої минувшини і показує всю красу нашої літератури і славної нашої історії. Погляньте на конвенцію У. Н. Союза. Скільки там часу присвячується загально-народним справам. Там не волочаться делеґати по коршмах і вулицях, а радять над добром організації і над добром свого народа. Все те не прийшло само з себе. На те склалася довга праця, яку вложив У. Н. Союз в історію української еміґрації в Америці.

Нам треба притягнути закарпатських Українців доконче до Союза, щоби вони могли читати наш орган. А коли будуть читати правдиву українську газету, а не мадярсоньку чи словацьку, то і инакше зачнуть думати. Бо правда мусить перемогти. Треба знайти тільки спосіб, щоби ту правду вони почули.

Треба притягати закарпатських Українців рівнож на наші віча. Вони їх освідомлять, тоді вони скорше побачуть те баламуцтво, в яким його держать. Треба їх рівнож наклонити до того, щоби вони самі забирали голос і висказували свої думки в „Свободі", бо це зацікавить других до читання.

Павло Поточняк,
Бінґгемптон, Н. Й.

ЧИ СЕ МОЖЛИВЕ БЕЗ ОРГАНІЗАЦІЇ?

В Сеймур, в стейті Конетикат, помер недавно у шпиталі на запаленє син нашого громадянина, 9-літний Семен Дзядик. Малого покійника хоронили відтак з дому родичів, перенесли до церкви, а відтак на цвинтар. На похорон зібралося було богато людей, дорзлих і молодежи. Старші прийшли, щоби потішити родичів, відомих громадян, а молодіж, щоби потішити сестру помершого. Старші зібралися головно через те, що й родичі належать до Українського Народного Союза, померший теж був членом Молодечого Союза.

Цікаво, що навіть американська газета написала про сей похорон новинку. Описала, як відбувся похорон; видно, що була приємно вражена подією, співчуттєм людий для потерпівшої родини.

Спитати, чому се таке гарне враженнє зробило на американську газету? Бо побачили люди, які спочувають свому товаришови, нещасній родині. Бо побачили якусь організаційну цілкість за тим цілим виступом. Велику частину заслуги за се належить приписати нашій організації. Якби не У. Н. Союз, то наші люди не малиби потіхи в нещастю, і чужі про нас ніколи не знали би.

На сьому похороні я побачив, як то важно, щоби наші члени вписували свої діти в Молодечий Департамент У. Н. Союза.

Союзовець.

З ТАЙН ПРИРОДИ.

Ще за часів старогрецького вченого Арістотеля старалися розвязати одну з таємничих зоольогічних загадок — розслідити, як розмножаються угри. Грецьким природникам не вдалося впасти на слід яєць тих риб — тому батьком угрів називали бога Зевеса. Новочасні вчені переконалися, що всі угри Америки й Европи мандрують у деяких періодах часу геть до горячих вод підзворотникового Антильського моря і в його глибинах зносять яйця. Нераз мандрують більше як 3000 км. Старі самиці гинуть найчастіше, після того як знесли ячка. Молоді вертають через океан, моря і ріки до родинних околиць, або радше на батьківщину. Така подорож там і назад забирає майже три роки часу. Перший раз витягнули чотири-угрові ячечка (мікроскопійно маленькі) в 1925. році біля Бермудів при помочи спеціяльного апарату. Іхтіольоґи (цебто природники, яких спеціяльністю є займатися рибами) зоопікувалися тими ячечками і з них виліпли чотири маленькі угри. Так відкрито цю тайну, як та риба розмножується, одначе не розяснено причини тих далеких мандрівок, не розяснено вибору місця і т. д.

ПОПУЛЯРНІСТЬ УКРАЇНИ.

Берлін, 31. березня 1927.

Як тривога, то до Бога.

Отце мабуть найважніша причина, чому тепер, — видається нагло — заговорили в Західній Европі про Україну й українську справу.

Потопаючий і бритви чіпляється — каже пословиця. Так страшно з „потопаючими" не є, але нігде правди діти, під англійською імперією ґрунт справді усувається зпід ніг, а всьому тому (така загальна опінія) винні большевики. Тому не диво, що Англія, готуючись до розправи з большевиками (не конче зараз, бо Англія готується десятки літ наперед), шукає слабих пунктів на сході Европи. А що слабим пунктом є якраз нерозвязана українська проблема (як до війни польська) — ось мотив заінтересовання Україною Англії та тих, на кого англійська політика має вплив.

Слід памятати одно: що англійська політична розвідка найкраща в світі і те, що діється на Україні, їхньої уваги не уходить.

Росте — думає Англієць — на Україні національна свідомість; поглиблюються між Україною і Москвою антагонізми; свідомий нарід не може жити без своєї держави, отже: між відродженою Україною й імперіялістичною Москвою мусить прийти до конфлікту.

Чомуж проте — калькулює Англієць — мені не витягнути з цього користей?...

До популяризації української справи причиняється теж доволі російська еміґрація. І Мілюков і Керенський і Кирило (цар без трону) — всі вони ворогі большевиків, але за одно похваляли їх: що большевики зібрали всі „русскі землі" до купи і борються з „сепаратизмом" всяких інородців. Щодо тактики большевиків на Україні то вони мали великі застереження і лаяли їх за українізацію, але тихцем думали: а може справді так треба?

Щойно тепер, як Україна справді почала еманципуватися від нагального диктату Москви, як незалежницькі стремління вкралися вже й у ряди комуністичної партії України — еміґранти за голову хапаються й у своїх ґазетах лаються перестрашені: А чи ми вам не казали, а чи ми вас не остерігали?

Україна хоче вже сепаруватися від Росії, а все це через ту українізацію.

Очевидно, що такі писання не можуть остати без впливу на публичну опінію, серед якої проживає, давно дуже впливова, російська еміґрація.

І треба признати, що Україною почали тепер справді інтересуватися — як гарматним мясом, як товстим куском сала, але і як силою, що рішатиме історію Сходу Европи.

(„Новий Час"). **ИЙ.**

ЗАЛОЗИ.

Скільки разів пишеться чи говориться про відмолоджування людей методою Воронова, то говориться про перещіплювання їм малпячих залоз (желізів). Щож це таке ті залози?

Залозами називаються ті органи людського тіла, що творять і виділюють з себе течі, потрібні тілови для зросту і для виконування своїх функцій. Такою теччу є, наприклад, піт, що виливається з тіла для того, щоб воно не огрівалося понад міру. Инші залози виділюють течі в самім тілі, наприклад, слинові залози, що творять слину, помагаючу травити їжу. Врешті третій рід залоз вливає свої течі просто в кров. Наука ще не вповні дослідила їх, та відомо вже, що саме ті залози найбільш впливають на фізичні й умові прикмети людини, творять її саме такою, як вона є.

Одною з краще досліджених залоз є так званий тироід. Він сповняє чотири завдання: 1. дає людині хист і спосібність ума; 2. захороняє її від товстіння; 3. дає силу опиратися отруям; 4. підтримує діяльність полових залоз.

Деякі лікарі і біольоги думають, що найбільший вплив на натуру й характер людини мають саме ті полові залози. Вони не тільки дають людині можливість розмножуватись, але й спричиняють так зване другорядні полові зміни — перетворення хлопців в мущин, й дівчинки в жінку. Те перетворення зміни фізичної і умової натури людини в молодечім віці, є наслідком хемічних перемін, витворених в орґанізмі молодої людини саме тими половими залозами.

ПОІМЕННИЙ ВИКАЗ ЖЕРТВ

НА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ УКР. НАРОД. СОЮЗА

за місяць март 1927 року.

ВІДДІЛ 131.

Тов. Просвіта в Москегон Гатс, Миш.

Жертва з каси відділу ... $11.00
Жертви від членів 10.00
Разом $21.00

Бойко Теодор $1.00
Лавринчук Андрій 1.00
Ружецький Казимир 1.00
Пронюк Дмитро 5.00
Ґжим Бронислав 1.00
Кость Катерина 1.00

ВІДДІЛ 154.

Тов. ім. Тараса Шевченка в Ґлен Лайн, Па.

Жертва з каси відділу ... $—
Жертви від членів 16.00
Разом $16.00

Біліца Андрій $1.00
Чаприцький Михайло 1.00
Долинський Николай 1.00
Фрицко Олекса 1.00
Фрицко Антін 1.00
Ґудяк Микола 1.00
Кеба Андрій 1.00
Кунц Томаш 1.00
Кінаш Михайло 1.00
Москва Теодозія 1.00
Парила Іван 1.00
Парила Павло 1.00
Пелічевський Йосиф 1.00
Злонкевич Михайло 1.00
Ной Іван 1.00
Фуджак Теодор 1.00

ВІДДІЛ 175.

Бр. св. О. Николая в Дітройт, Миш.

Жертва з каси відділу ... $25.00
Жертви від членів 27.00
Разом $52.00

Матраль Николай $1.00
Бартіш Василь 1.00
Біліх Петро 1.00
Білінський Василь 1.00
Дячишин Гнат 1.00
Ґрошко Ілько 1.00
Ґерчак Семен 1.00
Ясінський Григорій 1.00
Кльоп Василь 1.00
Попик Михайло 1.00
Поливка Яків 1.00
Савіцький Дмитро 1.00
Свіден Іван 1.00
Шеремета Василь 1.00
Телевяк Михайло 1.00
Триболевич Блажій 1.00
Горбанський Николай 1.00
Бартош Василь 1.00
Демко Теодор 1.00
Дяк Андрій 1.00
Дяк Ева 1.00
Ґочпан Андрій 1.00
Ярошик Алексій 1.00
Плекан Гринько 1.00
Тибінка Іван 1.00
Попович Михайло 1.00
Покорний Ілія 1.00

ВІДДІЛ 183.

Бр. св. О. Николая в Шикаго, Илл.

Жертва з каси відділу ... $25.00
Жертви від членів 25.75
Разом $50.75

Бабяк Петро $1.00
Баран Іван 1.00
Бруць Михайло 1.00
Хрущ Петро 1.00
Цицик Микола 1.00
Демкович Петро 1.00
Демкович Петро 1.00
Дороцький Йосиф 1.00
Дороцький Михайло 1.00
Коцан Михайло 1.00
Круць Михайло 1.00
Махник Стефан 1.00
Олійник Захарій 1.00
Овад Антін 1.00
Патроник Андрій 1.00
Шпирналь Іван 1.00
Волчко Павло 50
Чупилевський Дмитро 25
Демкович Іван 1.00
Ерій Микола 1.00
Гавриляк Іван 1.00
Іванишин Іван 1.00
Патроник Михайло 1.00
Подлецький Микола 1.00
Тихоцкий Іван 1.00
Жеребняк Іван 1.00
Угрин Йосиф 1.00

ВІДДІЛ 213.

Бр. св. Михаїла в Бейон, Н. Дж.

Жертви з каси відділу і від части чл. прогол.
Дістано від членів $15.00
Разом $15.00

Михаліцький Григорій $1.00
Костецький Константин 1.00
Мороз Никола 1.00
Гупало Олекса 1.00
Могила Василь 1.00
Ґураль Андрій 1.00
Росоловський Мих. 1.00
Малькут Іван 1.00
Серкис Корнило 1.00
Мельник Мих. 1.00
Петрик Мих. 1.00
Євусяк Стефан 1.00
Хоптій Мих. 1.00
Смаж Мих. 1.00
Бурбела Василь 1.00

ВІДДІЛ 241.

Тов. ім. Івана Франка в Вуксакет, Р. Ай.

Жертви з каси відділу і від части чл. прогол.
Дістано від членів $2.00
Разом $2.00

Голінський Йосиф 1.00
Дубина Григорій $1.00

ВІДДІЛ 242.

Бр. св. Петра і Павла в Трексвіл, Па.

Жертва з каси відділу ... $—
Жертви від части членів проголошено.
Дістано від членів 14.00
Разом $14.00

Хорват Петро мол. $1.00
Грищко Стефан 1.00
Гришка Михайло 1.00
Греса Іван 1.00
Ільків Ігнатій 1.00
Костищак Йосиф 1.00
Криба Іван 1.00
Кроляк Данило 1.00
Пука Михайло 1.00
Пука Андрій 1.00
Радковський Давид 1.00
Юрковський Миха. 1.00
Бранка Юрко 1.00
Хорват Петро стар. 1.00

ВІДДІЛ 295.

Бр. Сошествія св. Духа в Акрон, Огайо.

Жертви з каси відділу і від части чл. прогол.
Дістано від членів $23.50
Разом $23.50

Баранецький Йосиф 1.00
Бруткевич Василь 1.00
Борович Михайло 1.00
Бур Йосиф 50
Бронкович Григорій 50
Хорощак Мартин 1.00
Дрежак Фелікс 50
Гурин Теодор 1.00
Косс Петро 50
Котович Олекса 1.00
Косс Михайло 1.00
Косоноцький Андрій 1.00
Лесняк Гнат 1.00
Малецький Григорій 1.00
Мельник Еміль 1.00
Минько Андрій 1.00
Минько Іван 1.00
Сташків Григорій 1.00
Табака Василь 1.00
Українець Микола 1.00
Куриляк Микола 1.00
Сенюта Петро 1.00
Гурин Ілько 1.00
Гнатів Григорій 1.00
Качурчак Теодор 50
Венгринович Михаїл 1.00

ВІДДІЛ 324.

Тов. Мир в Філаделфії, Па.

Жертви з каси відділу і від части чл. прогол.
Дістано від членів $9.00
Разом $9.00

Бучко Розалія 1.00
Кондрацький Григорій 1.00
Філь Петро 1.00
Лобурак Даниїл 1.00
Мельничук Федор 1.00
Рутецький Семен 1.00
Слободзян Іван 1.00
Туркот Михайло 1.00
Метельський Антін 1.00

ВІДДІЛ 339.

Бр. св. Василія в Филаделфії, Па.

Замітка: В числі 85. Свободи з 13. квітня 1927. р. в „Поіменних виказі Жертв" на Сиротинець-Захист У. Н. Союза за місяць лютий 1927 р. зайшла похибка, що до назви і місцевости відділу. Було проголошено „Відділ 339, Сестриство Пр. Діви Марії в Нюарку, Н. Дж." Се мильно. Правильно має бути: „Братство св. Василія, відділ 339, Филаделфія, Па." В тім самім звіті поміщено імя члена Сорока Іван, с. Мих. Правильно має бути: „Сорока Іван с. Макс., жертвував $5.00".

ВІДДІЛ 385.

Тов. Запорожська Січ в Мінеаполіс, Мінн.

Жертва з каси відділу ... $——
Жертви від части членів проголошено.
Дістано від членів 3.00
Разом $3.00

Сопотюк Василь $1.00
Прокурняк Анастазія 1.00
Греськів Йосиф 1.00

(Дальше буде).

ВІДОЗВА!

Видавництво „Нова українська школа у Львові" потребує для виконання ілюстрацій до читанок ріжнородних знимок з Америки, а саме: Фотографій українських церков, шкіл, народніх домів, фарм, картин, які би представляли фармерів і робітників при ріжних заняттях і в ріжних порах року, карток з видами американських міст і краєвидів.

Видавництво просить сею дорогою Земляків, які моглиби допомогти зібрати такий матеріял, надсилати його під адресою: **SVOBODA, 83 GRAND STREET, JERSEY CITY** з заміткою **для Видавництва М. Матвійчука,** подаючи при кождій фотографії місцевість, провінцію, а також близше означення краєвиду, за що з гори складаємо щиру подяку. 72—

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ЗАНЕДБАНА ЛЕМКІВЩИНА.

Не добре діється на Лемківщині. Два села перейшли на православє. Причиною були непорозуміння з парохом. Село, з якого вийшов ославлений москвофільський аґітатор Гаґатко, котрий тепер баламутить наших закарпатських земляків, перейшло на латинський обряд; Тернава, де був парохом о. Чайківський, перейшла на латинський обряд в цілости. Крім двох-трох священиків решта духовенства не бере участи в громадському життю. Гурток сяніцької світської інтеліґенції працює по своїм силам на кооперативному та просвітному полі. Та цього за мало. Тут ще подекуди замариноване передпотопне москвофільство. Держиться воно двома кредитовими інституціями в Сяноці. Несміливо шкірить зуби і хлібоїдизм. „Сельроби" засипують Лемківщину своєю „Волею Народа". Присилають її масово даром. Бідний Лемко, якому досі морочили голову про „адін русскій народ", тільки плечима здвигає: не знає вже, кому вірити.

Рік тому по селах було ще урядування мішане, печатки громадські українські, дороговкази тільки українські. В останніх часах все це знищено. Без протесту населення! Костели по селах ростуть. Польські ксьондзи ловлять душі без ніякого спротиву. Всі польські чинники (ксьондзи, адміністраційна влада, поліція, польська інтелиґенція, і т. д.) ведуть вперту боротьбу над польщеннням Лемківщини. Про настрої серед тутешних Поляків нехай посвідчить ось яка подія: В Буківську пороблено заходи в справі будови церкви (тут теж богато греко-католиків змінило обряд!). У відповідь на це Поляки устроїли віче і запротестували проти будови церкви. Д-рови Жукови здерли польські „патріоти" український шильд, мовляв — тут „polska ziemia".

Лемківщина не має проводу. Духовенство — одинокий чинник, який мігби дуже богато зробити, не дописує більше, як в инших околицях. Сяніцький політичний провід повинен скликати ширшу нараду людей доброї волі з міста, щоби подумати над ратуванням Лемківщини. Бо на Лемківщині не добре діється.

(Перемиський „Укр. Голос").

„Облудний".

Під Кеніґрецом австрійському полевому маршалові Фестетізе розшарпало ногу. Мусіли йому ногу ампутувати. Коли операція скінчилася, полевий маршал розкрив очи й побачив, що чура його, який стояв побіч, проливає рясні сльози.

На це маршал Фестетізе сказав весело:

— Шануй свої сльози, ти облуднику. Та ти лише тішишся, що відтепер чиститимеш мені лише один чобіт.

Ріжниця думок:

А.: Кажу тобі, людство доти буде нещасливе, доки продаватимуть алькоголь.

Б.: Щира правда! Повинні його роздавати даром.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ